

GIỚI THIỆU ĐỀ TÀI KHOA HỌC

GIẢI PHÁP TĂNG CƯỜNG TRÁCH NHIỆM GIẢI TRÌNH TRONG HOẠT ĐỘNG TƯ PHÁP CỦA NHÀ NƯỚC PHÁP QUYỀN XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM ĐẾN NĂM 2030, ĐỊNH HƯỚNG ĐẾN NĂM 2045

CHỦ NHIỆM ĐỀ TÀI: TS. NGUYỄN MINH KHUÊ

Đề tài khoa học cấp Bộ

Cơ quan chủ trì: Viện Chiến lược và Khoa học pháp lý, Bộ Tư pháp

Thời gian nghiên cứu: Năm 2022-2023

Hoạt động tư pháp theo quan niệm thống nhất của nhiều nghiên cứu khoa học là hoạt động của cơ quan, người có thẩm quyền, nhân danh nhà nước thực hiện nhiệm vụ, quyền hạn của mình trong giải quyết các vụ án, thi hành án và được thực hiện theo trình tự, thủ tục tổ tụng tư pháp do pháp luật quy định, bao gồm: Hoạt động khởi tố, điều tra, truy tố, xét xử và thi hành án. Trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp được coi là một trong những yếu tố quan trọng của một nền chính trị dân chủ, giúp thiết lập và duy trì mối quan hệ giữa Nhà nước và người dân.

Công cuộc cải cách tư pháp trong những năm gần đây được Đảng, Nhà nước ta hết sức quan tâm và được đặt trong mối quan hệ với việc đẩy mạnh cải cách hành chính và nâng cao hiệu lực, hiệu quả hoạt động của bộ máy nhà nước, hướng tới xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của Nhân dân, do Nhân dân, vì Nhân dân. Nhằm tạo sự chuyển biến mang tính đột phá trong cuộc đấu tranh bảo vệ công lý, bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của công dân trong giai đoạn đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước trong bối cảnh hội nhập quốc tế, đề tài *Giải pháp tăng cường trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam đến năm 2030, định hướng đến năm 2045* có ý nghĩa cấp thiết cả về mặt lý luận và thực tiễn. Mục tiêu tổng quát của đề tài là: Nghiên cứu những vấn đề lý luận và thực tiễn về trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp ở Việt Nam nhằm đề xuất các giải pháp tăng cường trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp đáp ứng yêu cầu xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam đến năm 2030, định hướng đến năm 2045. Trong phạm vi nghiên cứu, đề tài tập trung tập nghiên cứu về trách nhiệm giải trình chỉ trong hoạt động xét xử của tòa án và hoạt động khởi tố, truy tố của viện kiểm sát để tập trung xác lập cơ sở lý luận, đánh giá sâu sắc thực trạng và đưa ra được các giải pháp khả thi, hiệu quả tăng cường trách nhiệm giải trình trong các hoạt động trên.

Đề tài gồm 4 chương: *Chương 1* làm rõ những vấn đề lý luận về trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp; xác định các điều kiện bảo đảm cho việc thực hiện trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp. *Chương 2* làm rõ kinh nghiệm quốc tế về bảo đảm trách nhiệm

giải trình trong hoạt động tư pháp, từ đó gợi mở một số khuyến nghị cho Việt Nam. *Chương 3* xác định được những hạn chế, bất cập trong thực trạng pháp luật và thực trạng thi hành pháp luật về trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp ở Việt Nam trong giai đoạn từ năm 2014 đến năm 2023. *Chương 4* đề xuất, kiến nghị các giải pháp tổng thể nhằm tăng cường trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp đáp ứng các yêu cầu đặt ra trong bối cảnh xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam đến năm 2030, định hướng đến năm 2045.

Qua nghiên cứu và khảo sát thực tiễn, đề tài đã thực hiện được một số nội dung sau:

Một là, xây dựng và làm sâu sắc cơ sở lý luận về trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp như: Khái niệm và nội hàm của trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp, đặc biệt là nhấn mạnh rõ được nội dung, hình thức, chủ thể và đối tượng của trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp. Trên cơ sở nghiên cứu các kinh nghiệm quốc tế, đề tài đã làm rõ được các tiêu chí đánh giá và các điều kiện đảm bảo trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp trong mối liên hệ với bối cảnh xây dựng Nhà nước pháp quyền tại Việt Nam.

Hai là, đề tài đã nghiên cứu và làm rõ được khung pháp luật hiện hành về trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp, đồng thời cũng rút ra được những thiếu sót, hạn chế của hệ thống các quy định pháp luật liên quan đến trách nhiệm giải trình. Chính sự chưa hoàn thiện đó của hệ thống các quy định pháp luật là nguyên nhân dẫn đến những hạn chế về chất lượng và hiệu quả của trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp trên thực tế.

Ba là, đề tài đã nghiên cứu toàn diện thực trạng thi hành trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp về: Việc thực thi trách nhiệm giải trình các phán quyết (các bản án hoặc quyết định) của tòa án, các quyết định tố tụng của viện kiểm sát; hành vi của thẩm phán và kiểm sát viên; công tác quản lý hành chính - tư pháp của tòa án nhân dân; việc thực hiện quyền kiến nghị, kháng nghị của viện kiểm sát nhân dân; trách nhiệm giải trình theo yêu cầu của Quốc hội, Hội đồng nhân dân địa phương, Mặt trận Tổ quốc, Nhân dân và của truyền thông; trách nhiệm giải trình theo yêu cầu của Đảng. Đồng thời, đề tài cũng đã chỉ ra những kết quả đã đạt và những thiếu sót, hạn chế về trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp trên các kênh nêu trên.

Bốn là, trên cơ sở các kết quả nghiên cứu lý luận và thực trạng pháp luật, thi hành pháp luật về trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp, đề tài đã xác định rõ năm nhóm quan điểm tiếp tục nâng cao việc thực thi trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp trên thực tế; đề xuất các nhóm giải pháp lâu dài cũng như nhóm giải pháp trước mắt cho việc tăng cường chất lượng và hiệu quả thực thi trách nhiệm giải trình trong hoạt động tư pháp trong bối cảnh xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam thời gian tới.

Tóm lại, đề tài có hướng nghiên cứu mới, mang tính cơ bản, gắn với những vấn đề thực tiễn cấp bách của đất nước là đổi mới và tăng cường kiểm soát quyền lực nhà nước, trong đó có quyền lực tư pháp; đồng thời, phù hợp với chủ trương về nâng cao tính minh bạch, trách nhiệm giải trình trong Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 9-11-2022 của Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới ■

LÊ THỦY giới thiệu